

СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9+330.4

Вінська О.Й.*кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана***Токар В.В.***доктор економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН ЄС

INTERDEPENDENCE OF GENDER EQUALITY AND INNOVATION COMPETITIVENESS OF THE EU COUNTRIES

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито проблеми взаємозалежності гендерної рівності та інноваційної конкурентоспроможності країн Європейського Союзу. Для непараметричної оцінки статистичної залежності використано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена, а також коефіцієнт детермінації та тестування за допомогою розподілу t-Стюдента. У результаті розрахунків підтверджено наявність статистично значущого міцного зв'язку між рівнями гендерної рівності та інноваційної конкурентоспроможності країн ЄС.

Ключові слова: гендерна рівність, гендерний розрив, Європейський Союз, економічний розвиток, інноваційна конкурентоспроможність.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыты проблемы взаимозависимости гендерного равенства и инновационной конкурентоспособности стран Европейского Союза. Для непараметрической оценки статистической зависимости использован коэффициент ранговой корреляции Спирмена, а также коэффициент детерминации и тестирование с помощью распределения t-Стюдента. В результате расчетов подтверждено наличие статистически значимой сильной связи между уровнями гендерного равенства и инновационной конкурентоспособностью стран ЕС.

Ключевые слова: гендерное равенство, гендерный разрыв, Европейский Союз, экономическое развитие, инновационная конкурентоспособность.

ANNOTATION

The article discloses problems of interdependence of gender equality and innovation competitiveness of the European Union countries. The used methods integrate Spearman's rank correlation coefficient as a nonparametric measure of statistical interdependence, as well as determination coefficient and t-Student test. The results of calculations provided hard evidence that there is essential and strong correlation between levels of gender equality and innovation competitiveness of the EU member-states.

Keywords: gender equality, gender gap, European Union, economic development, innovation competitiveness.

Постановка проблеми. Сучасний етап глобального економічного розвитку характеризується загостренням конкуренції між державами світу. Відтак, важливим завданням для кож-

ної країни стає ефективне використання свого потенціалу задля забезпечення глобальної конкурентоспроможності. Природні багатства та фінансовий ресурс є важливими конкурентними перевагами держав, але ключовим елементом забезпечення економічного успіху стає людський капітал, який продукує інновації внаслідок креативної діяльності. Саме тому, провідні країни світу активно долучилися до боротьби за інтелектуальний ресурс, а «відтік мізків» набув планетарного масштабу. Держави-лідери у намаганні створити якнайкращі умови для креативної діяльності, стимулюють розвиток відкритого суспільства, де відкидається шаблонне мислення та упередження, забезпечується толерантне ставлення до різноманіття передових ідей, неординарних людей, а також надаються рівні можливості та права жінкам. Саме тому, проблема інноваційного потенціалу жіноцтва набуває особливої значущості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження інновацій та розвитку креативного суспільства знайшло своє відображення у працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Зокрема Р. Флорида [1] висвітлює питання розширення можливостей та прав жінок у розрізі трьох «Т» економічного розвитку, а саме технологій, таланту та толерантності; Л. Баркер, С. Манча та С. Ашкрафт [2] зосереджують увагу на впливі гендерного різноманіття у менеджменті компанії на продуктивність та результативність командної роботи та фінансову стійкість корпорацій; А. Мальхотра, Дж. Шульте, П. Патель, П. Петеш [3] розглядають вплив інновацій на здоров'я, харчування, дохід та професійний розвиток жінок; С. Хьюлет, М. Маршалл, Л. Шербін [4] аналізують інноваційний

потенціал жінок, який значною мірою недооцінюється корпораціями, особливо з огляду на краще апелювання до вподобань та потреб жіночої частини споживачів; Г. Штенгель [5] розглядає чинники успіху жінок-інноваторів, які торують собі шлях у бізнесі; В. Солошенко [6] вивчає особливості гендерної політики Німеччини, а Н. Лавріненко [7] оцінює роль жіноцтва у розвитку малого підприємництва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблематиці розвитку креативного та відкритого суспільства рівних можливостей, існує теоретична та практична доцільність оцінювання рівня взаємозалежності гендерної рівності та інноваційного потенціалу країн Європейського Союзу.

Мета статті. На основі викладеного вище можна сформулювати мету дослідження, яка полягає у визначенні кореляції між наданням більших прав та можливостей жінкам у політичному й соціально-економічному вимірах та рівнем інноваційної конкурентоспроможності країн-членів Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розумне зростання є суттєвою частиною середньострокової стратегії розвитку ЄС

«Європа-2020», відтак підтримка інновацій стає одним з ключових пріоритетів об'єднання. Задля створення сприятливого середовища для інновацій в країнах-членах діє програма «Інноваційний Союз», яка фінансується зі спільного бюджету Європейського Союзу. Ця програма має забезпечити стійке зростання, створити нові робочі місця та підвищити конкурентоспроможність європейських компаній на світових ринках. Окрім того, інноваційні рішення зменшать економічні ризики від старіння населення, сприятимуть раціональному використанню енергетичних та продовольчих ресурсів, покращать інфраструктуру та допоможуть ефективніше долати негативні наслідки глобальних кліматичних змін.

Впровадження інновацій буде позитивно впливати на розвиток приватного сектору завдяки створенню нових товарів та послуг, а також оптимізації бізнес-процесів. Важливу роль відіграватимуть інновації у підвищенні ефективності державного сектору через надання дешевших та якісніших послуг європейським громадянам [8].

Очевидно, що для максимального використання інноваційного потенціалу необхідно залучити весь креативний людський капітал

Таблиця 1

Рейтинг гендерної рівності в країнах ЄС упродовж 2006–2015 рр.

Країна ЄС	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Середнє за 2006-2015
Австрія	13	14	13	15	14	12	11	10	15	16	13,3
Бельгія	11	12	12	12	7	7	6	5	5	10	8,7
Болгарія	16	13	14	14	19	19	17	15	10	19	15,6
Греція	24	25	26	27	21	21	27	25	24	24	24,4
Данія	4	4	3	3	4	4	4	4	3	7	4,0
Естонія	14	15	15	13	18	20	20	20	20	12	16,7
Ірландія	6	5	4	4	3	3	3	3	4	3	3,8
Іспанія	7	6	10	9	5	6	12	13	14	13	9,5
Італія	27	28	23	24	25	24	25	22	21	18	23,7
Кіпр	28	27	27	26	28	28	24	24	26	27	26,5
Латвія	10	9	6	7	10	10	8	6	8	11	8,5
Литва	12	10	11	11	13	14	13	12	17	14	12,7
Люксембург	23	21	22	20	11	11	9	11	13	15	15,6
Мальта	26	26	28	28	27	26	28	27	28	28	27,2
Нідерланди	8	8	5	5	9	8	5	7	7	6	6,8
Німеччина	3	3	7	6	6	5	7	8	6	5	5,6
Об'єднане Королівство	5	7	8	8	8	9	10	9	12	9	8,5
Польща	17	22	18	17	16	16	18	19	19	20	18,2
Португалія	15	16	16	16	12	13	15	18	16	17	15,4
Румунія	18	17	25	23	23	22	21	21	22	22	21,4
Словаччина	19	20	21	22	24	23	22	23	23	25	22,2
Словенія	20	18	19	18	15	15	14	14	11	4	14,8
Угорщина	22	23	20	21	26	27	26	28	25	26	24,4
Фінляндія	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1,2
Франція	25	19	9	10	17	17	19	16	9	8	14,9
Хорватія	9	11	17	19	20	18	16	17	18	21	16,6
Чеська Республіка	21	24	24	25	22	25	23	26	27	23	24,0
Швеція	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1,8

Джерело: розраховано й складено авторами на основі [9]

ЄС, що вимагає підтримки відкритого та толерантного середовища. Особливу увагу варто приділити жіночим здібностям, які досі неповною мірою використовуються у сучасному суспільстві через забобони та стереотипне мислення. Забезпечивши жінкам рівний доступ до освіти та медицини, поступ в країнах-членах ЄС щодо статевого рівноправ'я в політиці та на ринку праці є досить повільним, що знижує інноваційну конкурентоспроможність держав.

Для розрахунку гендерної рівності в країнах-членах ЄС варто використати «Глобальний індекс гендерного розриву» Світового економічного форуму, побудований на основі поєднання оцінювання гендерної рівності на ринку праці, в системі освіти та охорони здоров'я, а також рівня політичної емансипації жінок. Інтегральний рейтинг гендерної рівності по країнах ЄС із середнім значенням рангу впродовж 2006–2015 рр. на рівні 1,2 очолює Фінляндія, а на останньому 28-му місці із середнім рангом 27,2 розташувалася Мальта (табл. 1).

Рейтинг інноваційної конкурентоспроможності є субіндексом «Глобального рейтингу конкурентоспроможності 2015–2016» Світового економічного форуму. Серед країн ЄС упродовж 2006–2016 рр. у ньому також лідирує Фінлян-

дія із середнім значенням рангу 1,1, замикає перелік Болгарія – 27,7 (табл. 2).

Для визначення взаємозв'язку між гендерною рівністю та інноваційною конкурентоспроможністю країн ЄС застосуємо коефіцієнт порядкової кореляції Спірмена (ρ), який обчислюється за такою формулою (1):

$$\rho = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^n d_i^2}{n(n^2 - 1)}, \quad (1)$$

де n – число пар, у яких порівнюються величини двох змінних;

d_i^2 – квадрат різниці рангів цих величин.

У нашому випадку мова йде про порівняння величин рангів за рейтингами гендерної рівності (табл. 1) та інноваційної конкурентоспроможності (табл. 2) по країнах ЄС упродовж 2006–2015 рр. (табл. 3).

Підставляючи отримані дані до формули (1) отримуємо:

$$\rho = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^{28} d_i^2}{28(28^2 - 1)} = 1 - \frac{6 \cdot 1049}{28 \cdot 783} = 1 - 0,287 = 0,713$$

Відповідно до шкали Чеддока, коефіцієнт кореляції в межах 0,7–0,9 вказує на наявність міцного зв'язку та збігу напрямку змін, тобто при зростанні рівня гендерної рівності відбувається зростання інноваційної конкурентоспроможності та навпаки. Для оцінювання щіль-

Таблиця 2

Рейтинг інноваційної конкурентоспроможності країн ЄС упродовж 2006–2015 рр.

Країна ЄС	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Середнє за 2006-2015
Австрія	9	7	7	9	10	8	8	8	9	9	8,4
Бельгія	8	8	6	6	7	7	6	7	7	8	7,0
Болгарія	28	28	28	28	28	26	27	28	28	28	27,7
Греція	22	25	24	24	25	25	25	25	26	26	24,7
Данія	4	4	4	4	4	4	7	5	5	5	4,6
Естонія	15	14	13	16	15	12	12	13	13	13	13,6
Ірландія	10	10	10	11	11	11	11	11	11	11	10,7
Іспанія	16	17	16	17	18	16	16	14	16	18	16,4
Італія	18	18	20	19	20	18	17	16	14	14	17,4
Кіпр	24	23	17	15	16	19	21	21	15	19	19,0
Латвія	25	27	27	27	24	23	23	23	23	22	24,4
Литва	21	19	21	22	21	20	19	19	19	17	19,8
Люксембург	11	11	11	10	8	10	10	9	8	7	9,5
Мальта	27	24	23	21	19	21	20	18	20	20	21,3
Нідерланди	7	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4,8
Німеччина	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2,6
Об'єднане Королівство	6	6	9	7	6	6	5	6	6	6	6,3
Польща	20	22	25	20	22	22	22	22	24	23	22,2
Португалія	14	15	15	14	13	13	13	12	12	12	13,3
Румунія	26	26	26	26	27	27	28	27	22	25	26,0
Словаччина	19	21	22	25	26	28	26	26	25	24	24,2
Словенія	17	13	14	13	14	17	14	17	18	15	15,2
Угорщина	13	16	18	18	17	15	18	20	21	21	17,7
Фінляндія	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1,1
Франція	5	9	8	8	9	9	9	10	10	10	8,7
Хорватія	23	20	19	23	23	24	24	24	27	27	23,4
Чеська Республіка	12	12	12	12	12	14	15	15	17	16	13,7
Швеція	3	2	2	2	2	1	2	3	3	3	2,3

Джерело: розраховано й складено авторами на основі [10]

ності зв'язку між рівнями гендерної рівності та інноваційної конкурентоспроможності доцільно використати коефіцієнт детермінації (2):

$$\rho^2 = 0,713^2 = 0,508 \quad (2)$$

Таблиця 3
Взаємозалежність рангів країн ЄС
за рейтингами гендерної рівності
та інноваційної конкурентоспроможності
впродовж 2006–2005 рр.

Країна ЄС	Середнє значення рангу гендерної рівності за 2006–2015	Середнє значення рангу інноваційної конкурентоспроможності за 2006–2015	d_i	d_i^2
Австрія	13,3	8,4	-4,9	24,01
Бельгія	8,7	7,0	-1,7	2,89
Болгарія	15,6	27,7	12,1	146,41
Греція	24,4	24,7	0,3	0,09
Данія	4,0	4,6	0,6	0,36
Естонія	16,7	13,6	-3,1	9,61
Ірландія	3,8	10,7	6,9	47,61
Іспанія	9,5	16,4	6,9	47,61
Італія	23,7	17,4	-6,3	39,69
Кіпр	26,5	19,0	-7,5	56,25
Латвія	8,5	24,4	15,9	252,81
Литва	12,7	19,8	7,1	50,41
Люксембург	15,6	9,5	-6,1	37,21
Мальта	27,2	21,3	-5,9	34,81
Нідерланди	6,8	4,8	-2,0	4,00
Німеччина	5,6	2,6	-3,0	9,00
Об'єднане Королівство	8,5	6,3	-2,2	4,84
Польща	18,2	22,2	4,0	16,00
Португалія	15,4	13,3	-2,1	4,41
Румунія	21,4	26,0	4,6	21,16
Словаччина	22,2	24,2	2,0	4,00
Словенія	14,8	15,2	0,4	0,16
Угорщина	24,4	17,7	-6,7	44,89
Фінляндія	1,2	1,1	-0,1	0,01
Франція	14,9	8,7	-6,2	38,44
Хорватія	16,6	23,4	6,8	46,24
Чеська Республіка	24,0	13,7	-10,3	106,09
Швеція	1,8	2,3	0,5	0,25
Сума				1049

Джерело: розраховано й складено авторами

Коефіцієнт детермінації (ρ^2) на рівні 0,508 означає, що зміни в рівні інноваційної конкурентоспроможності країн ЄС на 50,8% можуть бути пояснені коливаннями в забезпеченні гендерної рівності. Істотність зв'язку перевіримо на основі формули розподілу t-Ст'юдента з $n-2$ ступенями свободи (3).

$$t = \rho \sqrt{\frac{n-2}{1-\rho^2}} = 0,713 \sqrt{\frac{28-2}{1-0,508}} = 5,183 \quad (3)$$

Отже, $t_{\text{фактичне}} = 5,183 > t_{\text{критичне}} = 3,707$ для ступенів свободи $(n-2) = 26$ та рівня істот-

ності $\alpha = 0,001$. Таким чином, з імовірністю 99,9% можна стверджувати про істотність взаємозв'язку між забезпеченням гендерної рівності та інноваційною конкурентоспроможністю країн Європейського Союзу.

Висновки. З наведеного вище можна зробити висновок про наявність статично значущого міцного зв'язку між гендерною рівністю та інноваційною конкурентоспроможністю країн Європейського Союзу. Наразі Фінляндія та Швеція демонструють найвищі рівні гендерної рівності та інноваційної конкурентоспроможності, виступаючи еталоном соціально-економічного розвитку, толерантності й відкритості суспільства. Саме тому, на порядку денному України та інших країн, які прагнуть приєднатися до ЄС, має стояти забезпечення рівних прав та можливостей для жіноцтва як носія креативних ідей щодо вирішення проблем трансформації суспільства на основі постіндустріального вектору розвитку та превалювання цінностей екологізації та соціалізації виробничих процесів.

Перспективними для подальших досліджень є виявлення антикорупційного ефекту гендерної рівності, а також впливу статевого рівноправ'я на розбудову соціально-орієнтованого суспільства загального добробуту в контексті сучасної глобальної парадигми розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые создают будущее / Р. Флорида; пер. с англ. Н. Яцюк; [науч. ред. Р. Хусаинов]. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 384 с.
2. Barker L. What is the Impact of Gender Diversity on Technology Business Performance: Research Summary / L. Barker, C. Mancha, C. Ashcraft [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ncwit.org/sites/default/files/resources/impactgenderdiversitytechbusinessperformance_print.pdf.
3. Malhotra A. Innovation for Women's Empowerment and Gender Equality / [A. Malhotra, J. Schulte, P. Patel, P. Petesch]. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.icrw.org/sites/default/files/publications/Innovation-for-Womens-Empowerment.pdf>.
4. Hewlett S.A. How Women Drive Innovation and Growth / [S.A. Hewlett, M. Marshall, L. Sherbin]. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hbr.org/2013/08/how-women-drive-innovation-and>.
5. Shtengel G. Innovative Women Are Closing the Gender Gap / G. Shtengel [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.forbes.com/sites/geristengel/2014/10/01/innovative-women-are-closing-the-gender-gap/#504880cb3df0>.
6. Солошенко В.В. Гендерна політика об'єднаної Німеччини сучасний стан проблеми / В.В. Солошенко // Віче. – 2012. – № 24. – С. 12–15.
7. Лавріненко Н.В. Гендерний аспект розвитку малого підприємництва / Н.В. Лавріненко, О.М. Рудік // Соціологія: теорія, методи, маркетинг: науково-теоретичний часопис. – 2010. – № 3. – С. 111–135.
8. Innovation Union: a Pocket Guide on a Europe 2020 Initiative [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bookshop.europa.eu/en/innovation-union-pbK13213062>.

9. The Global Competitiveness Report 2015-2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016>.
10. The Global Gender Gap Index 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/economies/#economy=ISL>.